

ÇEKİDEN ERİNCE GİDEN BİR YOL VAR MI KI?*

Bilge KARASU**

Duvarlar bölücü, kapatıcı, kapayıcı olmayabilir de bir yaştan sonra. Hep gereklidirler, ama aşırlılar. Herhangi bir şeyi seçebilmek için, içimizden çizmeğe çalıştığımız sınırlara dönüşürler. Bu sınırların esnekliği, dalgalılığıdır onları ilginç kılan.

Duvarları aşıp kaçmak vardır. Duvarları aşıp girilmez yerlere girmek olduğu gibi. Duvaryaran masalları bu izleklerle ilişkilidir. Usun çizdiği sınırlar hep aşılmak için vardır sanki.

İnsan iz bırakmak ister. Tarih “yapar”, sanat yapıtları koyar ortaya, anısı kolay kolay silinmeyen yıllıklar ya da kötülükler eder. yazı bırakır, çizi bırakır, üremeyi soya dönüştürür, kanlı (ya da boyaya, çamura bulanmış) elini *basar* bir davura, bir taşa, bir kağıda.

Bırakılabilecek her izi sayacak değiliz elbet. Ama “ele veren” izleri de, ancak bellekle yaşayabilen izleri de anmak, büsbütün gereksiz olmayabilir.

---

* Erol AKYAVAŞ'ın 1993 yılı Sergi Kataloğundan yazının izni ile aynen alınmıştır.

** Bilge KARASU

Yazar, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi

El basmak gibi ilkel bir iz bırakış, gerçekte, daha karmaşık, daha görkemli izler bırakmak isteyenlere bir uyarı idi ama bu uyarıya kulak vermek, az kişinin başarabildiği bir iş olmuş... iz kalmışsa, daha istenir? Oysa izi bırakan hep adıyla sanyla anımsanacağını sanmıştır.

Bunu da başaran var ama bu ad bu san ne kadar dayanıklı?
Bir düşünsük ya...

Ressam, imzalarsa da, imzalamasa da, resmine sık sık elini, bir biçimde, basar. Akyavaş, kan çağrıştıran kırmızı elbasmaları eksik etmiyor; binlerce başka ize, başka ime, elleri de katıyor. Kan çağrıştıran bunca kırmızı (çizgi, leke, damla), izleri ime dönüştürüyor. Bir "oradan-geçiş", anlam alanının sınırından içeri giriveriyor.

Bir harf, bir yazı yüzmeğe başlıyor rengin içinde. Sonrası baş döndüren bir çevrinti...

Bir harf, bir yazı yüzmeğe başlıyor. Rengin içinde önce. Hemen ardından, yüze çıkıp dönmeğe başlıyor. Baş yukarı, baş aşağı. Bildik harfler, bildik yazılar; ama yabancı. Her şeye yabancı. Belki bu yabancılıklarıdır onları başlı başına yaşar kılan. Ekin, yabancılığıyla katılır dünyaya. İnsanın en incelmış izi bu harf değil midir? Yazının en çıldırtıcısı okunamaz olanı değil midir?

Yaşamın simgeleriyle ekinin simgeleri hep iç içedir Akyavaş'ın resimlerinde; ama nerelerden kalkıp nerelere varmışlardır... Akyavaş'ın tarihinde Tarih, değişik biçimlerde göstermiştir kendini. Şimdi, bir adla, bir harfle, bir matematik imi ile yetinir gibi görünüyor.

Musorgski'ye bir selam. "Promenade". Ama resimlerin birinden ötekine gitmiyoruz. Olsa olsa hepsinin oluşturduğu bir denize dalar, o denizin içinde gezer gibi gitmek istiyoruz artık, bir imden bir rengin çeşitli katmanlarına Sol fa sibemol.

Bildik yazılar okunamıyorsa, ayna oyunları içinde okunurluklarından sıyrılabilirdikleri içindir. Yüzeyler inceliyor sanki. Inceliyor da ardını değil, olmayacak bir şeyi, içini gösteriyor. Derinlik değil bu. İçin sezilir hale geldiği bir yer –zamana ulaşıyor gibiyiz. Işık karşıdan değil, yandan değil, içten vuruyor.

Oysa, resimlerden birini kuşatan resim–çerçeve, sedefli, neredeyse güvercingöğsünü andıracak boyasıyla, bizi kandırmak, ışığın yandan geldiğine, gelip madeni bir yüzeye çarptığına inandırmak istiyor sanki. O çerçeve bizi başka türlü de şaşırtıyor: Resim nasıl durursa dursun başaşağı durduğunu sanabilirsiniz, çünkü sol üst köşede “Erol” imzasını hep başaşağı göreceksiniz. Elbette sağ alt köşedeki imza başyukarı durduğu için de, nasıl durursa dursun resmin “doğru” durduğunu da düşünebilirsiniz. Bir oyun üzerinde daha çok durulmaz; ama öğrendiğimiz, bizim de başaşağı durabileceğimizdir; ağırlığımızı, olağan duruşumuzu unutup... En soyut bütünlükte, en soylu çemberin içinde yitebileceğimiz, ondan sonra da dört bir yana, yani her yana, işiyebileceğimizdir.

Surlar vardı, yıkıldı. Yıkılmadı; devrildi, savruldu. Kopuk eller, parmaklar–özellikle, parmaklar –vardı, kesilmiş, atılmış... Kurt kelleleri vardı, ağızları aralık, boyunları hâlâ zincirli. Bu kurt (köpek?) kellesinin dişli, gözlü bir eli de andırabilmesi bir şey daha demekte midir bize? Sallanan bir kılıcın yalımında, bir gülün yere düşmüşlüğünde, bir çırpıda bir öyküye girer, bir öyküden çıkardınız.

Öyküler gene var gibi; başka bir düzeyde anlatılan... Anlatılan da çoktan değişmiş ya...

Bir nesnelere, yaratıklar dünyasından geriye pek bir şey kalmamış

gibi. Canavarlar, iktidar yürütücüleri, savaşılanlar, savaşçılar, düşüncenin oyunları... Uzaklaşmış hep. Geriye kalan, resimler, resimlerin resimleri, onların da resimleri. Gölgeler. Kusursuz yalnızlıklar. Bir şeylerin evini, özü, özeği. Simgeler ya da... Bağlılarından kopmuş, ilişkinin görülmez olduğu bir noktada birbirini çeken, iten, demir tozu imgeler...

Böylesi, okunmaz. Yaşanır. Ama sessizce. Bir "şarkı"sında, Aktunç "Susarsan yalnız kalırım/Kırmızı kadar." diyor. ozanla ressamın buluşma yeri kırmızı... Kırmızı ne kadar da çok!

Ses getirebilecek tek şey, yazılar; ama onlara da, kesinlikle, sessizce bakmak gerek. Yazıların altında bir taş kıvılcığı... Ardı yok – içi var diyorduk. Ancak girilebilir bir dünyadır bu. Çıkışı yoktur. Siz içine girdikten sonra dışı kalmamıştır. Dolanır durursunuz artık içinde

insanın sanat adına yaptığı, başkalarına seslenmek adına yaptığı, bu dünyada kabul gören tek şey gibi görünüyor artık. Ama gerçekte gördüğümüz, bunun da sureti midir? Ejderle boğuşan baturlar, uygarlıkları aşan, uygarlıklararası bir izlek olarak, ne kadar çok şeyi simgeleyebilmektedir!

Resmin karşısında durmak, ortak yadırgatıcı. Baktığımın içinde geziyorum. Ne resim bir şey anlatıyor, ne onu yapan el. Ara ara o ele uyar gibi olsan da onun aradan çekilmesini bekliyorum. Bir yaşantıdır, olsa olsa, benim için bu resim –içi gezi; yazıyla yaptığım, olsa olsa, bu yaşantıyı dile getirmeğe çalışmak...

Uykuların bozulduğu, güven dengelerinin değiştiği bir yaşta (bir yaşam döneminde) bu resimler beni nelere götürüyor?

Kopuk parmaklar vardı bir aralar. Yılanlar da. Yavaş yavaş taşlaştı bunlar, taşlaştı.

Boyanın, ya da çizimin içinde gizlenen suyun, yüzüne çıkar, çıkmağa çabalar gibi, kimi bütünyle beliren kimi ancak yarı yarıya çevresinden sıyrılabilen alıntılar vardı: Varlıklarını bile belli etmezmiş gibi durabilen, içinde eridikleri renkte ancak sezilebilen atlar vardı; atlılar, tolgalı savaşçılar, melekler vardı; diri ya da baygın, yarı ölü hayvanlar vardı. Başka dünyalardan, başka resimlerden, başka dilleden gelme. Onların yerini, yavaş yavaş, yazılar alıyor. Boyanın içinde, onunla aynı düzeyde, aynı yapıda; onun bir parçası olan yazılar, imler... ya da belli bir ışığın ortaya çıkardığı, karınca üşüşmüş gibi kalabalık bir imler katmanı, gelip bir eskiçağ kabartması yüzün üstünü kaplıyor. Görsel alıntılar, sözün imine dönüşüyor, ya da imlerin altında kendini belli etmekle yetiniyor. Eski ululukları, dilin, matematiği, imgelemin imleri kemiriyor artık. Güç dengeleri de değişiyor zamanla....

Yılan, en eski çağların bilebildiğimiz en eski simgelerinden biri, bir bakıyoruz, üç başlı, üç gövdeli ama sanki tek kuyruklu (dolayısıyla üçlük içinde birlik haliyle) bir kalenin–bir simge daha!– efendisi gibi görünüyor; bir bakıyoruz bir dolambaç kılığına giriveriyor, sırasında iki girişli–yani iki çıkışlı– bir labirent oluveriyor bir çöl düzlüğü içerisinde; burçlu bir kaleye tepeden baktığımızda da düzgün biçimlere özenen bir yılanla karşı karşıya kalıp kalmadığımızı merak edeceğiz neredeyse. Eskinin kutsal simgeleri kutsallık ya da büyüyle ilişkisi kurulmuş çizimler, çizelgeler, en aykırı, en ilişkisiz biçimde yan yana geldiğinde bir dünya kuruluyor. Her parçası bizi ayrı doğrultulara sürükleyebilen ama tekliğini kabul etmek zorunda kaldığımız bir dünya... İmlerin, simgelerin görsel niteliğinin aranıp bulunduğu bu dünyada insanların söz alanında, imge alanında en eski ürünlerinin yeniden anıldığını, konuşulur hale geldiğini görüyoruz. Yeniden dolanımına giriyor en eski masallar, dirimle en eski ilişkilerimizi yeniden anımsatarak. Gücün, acının, kıyıcılığın ermenin insanlara buldurduğu en eski sözlerin imleri çıkıyor karşımıza. Uygarlıkların en dayanıksız, gene de en uzun ömürlü olabilen ürünlerinin, bilginin, düşlerin, sözün, imgeye dönüşmesini görüyoruz. Acılara da, düşüncelere de, duygulara da, bir renk–im derişikliğinde, dönüyoruz bir daha .

Bir iç–serüven, resim aracılığıyla yeniden yaşanmakta, yaşatılmaktadır. Çeşitli düzeyler arasında gidip gelerek, değişik geçmişlerden, coğrafyalardan damıtılarak....